

Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Сухановська О.О., студентка
*Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)*

РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ» УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В сучасних умовах глобалізації світової економіки зростає рівень вичерпності природних ресурсів. Потреби в ресурсах значно перевищують обсяги і швидкості їх природного поповнення. В результаті неминуче настає виснаження природних запасів, що призводить до дефіциту ресурсів, забруднення води і повітря, нестачі прісної води та ін. Виходячи із загострення перелічених питань, останнім часом у світових суспільно-політичних і наукових колах активно просувається концепція «зеленої» або «екологічної» економіки.

Офіційно, політика «зеленої економіки» прийнята ОЕСР у 2009 році в якості стратегічного напрямку розвитку («Стратегія зеленого зростання ОЕСР»). У науковій літературі не існує однозначного визначення терміну «зелена економіка». Найбільш відомою є позиція, сформульована в офіційних документах ЮНЕП, де зазначається: «зеленою» є така економіка, яка призводить до підвищення добробуту людей та зміцнення соціальної справедливості при одночасному істотному зниженні ризиків для навколишнього середовища та дефіциту екологічних ресурсів [1].

На сучасному етапі розвитку поряд з накопиченими економічними і соціальними проблемами, необхідність переходу до «зеленої економіки» зумовлена і розвитком екологічно несприятливих тенденцій. Видобуток корисних копалин, виробництво і розподіл електроенергії, газу і води лідирують в забрудненні навколишнього середовища.

Україна на сьогодні є однією з найзабрудніших й екологічно проблемних країн, не зважаючи на те, що вона є однією з найбагатших країн світу на природні ресурсі. Рівень навантаження на навколишнє природне середовище в Україні в 4-5 разів перевищує аналогічні показники інших країн. За рівнем раціонального використання і якості водних ресурсів Україна, за даними ЮНЕСКО, займає 95-е місце з 122 країн світу. Стан земельних ресурсів в Україні близький до критичного: на всій території країни спостерігаються процеси деградації земель. Наймасштабнішими є ерозія (близько 57,5% земель) та забруднення земель (близько 20% території), а щорічні втрати гумусу складають 0,65 т / га [2].

Крім того, проблема забруднення територій України твердими побутовими відходами, відсутність узгодженої стратегії щодо їх зберігання та утилізації набуває сьогодні вагомого значення. В Україні майже не використовується такий поширений у розвинених країнах світу напрям розвитку «зеленої економіки» як збирання, утилізація, переробка твердих

побутових відходів. В країнах ЄС така діяльність не лише позитивно впливає на безпеку навколишнього природного середовища, але й дає можливість отримати регіону та місцевим громадам позитивний економічний ефект.

Україна залишається однією з найбільш енергоємних країн Європи. У 2015 р. енергетична ємність української економіки складала 0,281 кг умовного палива, у той час, коли середнє значення для країн ОЕСР складає 0,15 кг умовного палива. В Україні викопні види палива залишаються основним джерелом енергії, які, у свою чергу, найбільшою мірою забруднюють повітря. Найбільш енергоємними галузями в Україні залишаються металургія та хімічна промисловість. Так, якщо частка витрат на паливо та енергію у собівартості товарної продукції металургії в Україні становить 40-60%, то у США, Німеччині, Японії – 28-35%. Вагомою проблемою є зношеність основних фондів та використання застарілих технологій у процесі виробництва. У 2015 р. лише 15,2% промислових підприємств займалися впровадженням інновацій, а з усіх впроваджених технологічних процесів лише 21,4% виявилися маловідходними та ресурсозберігаючими [3, с. 157,161].

Відповідно до міжнародних стандартів, Україна належить до маловодних країн (на 1 людину припадає менше 1,1 тис. м³/рік за рахунок власних коштів і 1,9 тис. м³/рік – за рахунок загальних ресурсів) і з нерівномірним розподілом водних ресурсів. Ресурси прісної води близькі до відповідних показників Бельгії, Данії, Польщі, Чехії, але є набагато меншими, ніж в інших країнах [4, с. 57].

Важливим індикатором «зеленої економіки» є індекс екологічної продуктивності (EPI), який є комплексним показником оцінки екологічної політики держави й окремих її суб'єктів. Україна у 2016 р. посіла 44 місце серед 180 країн світу з показником у 79,69. Найкращий показник за аналізований період мала Фінляндія – 90,68 [5].

Отже, проведений аналіз свідчить, що розвиток «зеленої економіки» відбувається повільними темпами. Крім того існує ряд бар'єрів і перешкод, які не дають можливості ефективного впровадження та просування концепції «зеленої економіки». До них відносять: суперечливість інструментів державної екологічної та економічної політики; високий рівень корумпованості державних урядовців; недостатній рівень екологічного виховання населення; хронічне недофінансування розбудови, утримання та оновлення енергетичної інфраструктури; нерозвинений ринок для екологічно чистої продукції не сприятливий інвестиційний клімат України тощо.

Вирішення цих проблем потребує активної державної політик щодо підтримки розвитку «зеленої економіки». Першочерговими заходами у даному напрямі має стати ефективна реалізація Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року». Згідно зазначеної стратегії передбачено досягнення таких стратегічних цілей:

- підвищення рівня суспільної екологічної свідомості;
- поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки;
- досягнення безпечного для здоров'я людини стану довкілля;

- інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління;
- припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі;
- забезпечення екологічно збалансованого природокористування;
- удосконалення регіональної екологічної політики [6].

Таким чином, можна зробити висновок, що модель сталого розвитку «озеленення» економіки поки що не отримала широкого розповсюдження в Україні. Однак, формування та розвиток «зеленої» економіки є невідворотним завданням сучасності, оскільки «озеленення» економіки є загальносвітовим трендом. Системне «озеленення» економіки сприяє впровадженню екологічних інновацій, виробництво екологічно чистої продукції, усунення соціальної та гендерної нерівності, підвищення зайнятості. Такі перетворення дозволять не лише покращити стан навколишнього середовища, але й підвищити добробут населення і сталість економіки в умовах євроінтеграції. При цьому, вважаємо, що провідна роль в розвитку «зеленої економіки» в Україні повинна належати державі, яка має стимулювати та фінансово підтримувати еколого-інноваційну діяльність задля реалізації євроінтеграційної стратегії.

Список використаних джерел

1. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unep.org/greenconomy>.
2. Заключний звіт з науково-дослідної роботи «Проведення аналізу стану реалізації регіональної екологічної політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/docs/activityecopolit/NDR%20regionalna%>
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2015 році: стат. зб. / Державна служба статистики України. – К.: Інформ.-вид. центр Держстату України, 2016. – 257 с. рис., табл.
4. Кваша Т.К. Зелене зростання як модель інноваційного розвитку з урахуванням екологічних викликів / Т. К. Кваша, О. Ф. Паладченко // Наука та наукознавство. – 2014. – № 2. – С. 50-60
5. Environmental Performance Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epi.yale.edu/country-rankings>
6. Закон України Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.